

AMERİKAN VE KANADA BASININDA DOĞU TRAKYA’NIN YUNANİSTAN TARAFINDAN İŞGALİ

Burçin İŞİM*

Öz: Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı’nda yenilmişti. Osmanlı Devleti’nin düştüğü bu zor durumdan faydalanmak isteyen Yunanistan, Doğu Trakya’nın kendisine verilmesini talep etmişti. Nitekim San-Remo Konferansı, Doğu Trakya’yı Yunanistan’a vermişti. Askeri hazırlıklarını tamamlayan Yunanistan, 20 Temmuz 1920’de saldırı başlatmıştı. Aynı gün Tekirdağ, 25 Temmuz’da ise Edirne Yunanistan tarafından işgal edilmişti. Böylece kısa süre içinde Doğu Trakya askeri harekâtı sonuçlanmıştı. Yunanistan’ın başlattığı bu saldırı Amerikan ve Kanada basınının dikkatini çekmişti. Çalışmamızda Amerikan ve Kanada basınının işgali nasıl duyurduğunu anlatmaya çalışacağız. Trakya harekâtı ile ilgili birçok haber gazetelerde yerini almıştı. Kralın Tekirdağ’a yapılan askerî harekâtı Averof gemisinden izlemesi ilk sayfalardan duyurulmuştu. Basın, Yunan ordusunun yaptığı askerî harekâttan başarı ile bahsetmiş, birçok yerde Yunan ordusuna övgüler düzmüştü. Türk kolordusunun yaptığı savunma ise görmezden gelinmişti. Kısacası Amerikan ve Kanada basını tarafsız kalmayı başaramamıştı.

Anahtar kelimeler: Osmanlı Devleti, Amerika, Kanada, Yunanistan, Trakya, Edirne, Tekirdağ, Kırklareli.

OCCUPATION OF EASTERN THRACE BY GREECE IN THE AMERICAN PRESS

Abstract: The Ottoman Empire had been defeated in World War I. Greece, seeking to capitalize on the Ottoman Empire’s predicament, demanded the return of Eastern Thrace. Thus, the San-Remo Conference awarded Eastern Thrace to Greece. Having completed its military preparations, Greece launched an attack on July 20, 1920. Tekirdağ was occupied by Greece on the same day, and Edirne was occupied by Greece on July 25. In this way, the military operation in Eastern Thrace was quickly concluded. This attack initiated by Greece, attracted the attention of the American and Canadian press. In our study, we will try to explain how the American and Canadian press announced the occupation. Many news about the Thrace operation appeared in the newspapers. It was announced on the first pages that the king watched the military operation against Tekirdağ from the Averof ship. The press talked successfully about the military operation carried out by the Greek Army and praised the Greek army in many places. The defense of the Turkish corps was ignored. In short, the American and Canadian press failed to remain impartial.

Key Words: America, Canada, Greece, Ottoman Empire, Thrace, Adrianople, Rodosto, Kırklareli.

Giriş

Osmanlı Devleti’nin I. Dünya Savaşı’nda yenilgiyi kabul edip 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekenamesi’ni imzalaması, sonun başlangıcı olmuştu¹. Mütarekede doğrudan Trakya’yı ilgilendiren bir madde yoktu. Ancak 15. maddesi ülkedeki demir yollarının Müttefikler tarafından işgalini öngörüyordu². Bu, doğal olarak Doğu Trakya’daki demir yolunu da kapsıyordu. Nitekim Fransızlar, mütarekeden beş gün sonra 4 Kasım 1918’de Doğu Trakya demir yolunun işletmesine el

* Dr. Burçin İŞİM, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı, Bakırköy Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Müdür Yardımcısı, burcin_sm@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2636-1077.

¹ Seha L. Meray, Osman Olcay, Osmanlı İmparatorluğunun Çöküş Belgeleri Sevr Antlaşması Mondros Bırakışması İlgili Belgeler, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2020, s. 8.

² a.g.e., s. 16; 15. Madde şu şekilde idi: “Kafkasya-Ötesi demir yollarının şu sırada Türk denetimi altında bulunan bölümlerini de içermek üzere, halkın gereksinimleri gereği gibi göz önünde tutulmak koşuluyla, tüm olarak Müttefik makamlarının diledikleri gibi kullanımları altına konulması gereken bütün demir yolları üzerinde Müttefik Denetleme görevlilerinin yerleştirilmesi. Bu hüküm Batum’un müttefiklerce işgaline hiçbir karşı çıkışta bulunmayacaktır.” Bkz. a.g.e, s. 16.

koymuştu³. Fransızların buradaki faaliyetleri mütareke şartlarının yerine getirilmesinden ibaretti. Bir müddet sonra demir yolunun Yunan taburlarına teslim edileceği haberleri duyulur olmuştu. Çok geçmeden Fransızlar, 14 Ocak 1919'da hattın muhafazasını Yunan taburlarına teslim etmişti⁴. Bu, bölgede gerçekleşecek felaketlerin ilk işareti idi. Osmanlı Devleti, Yunan taburlarının Doğu Trakya demir yolunu işgaline kayıtsız kalmıştı. Bulgarlar ise bunun kendi menfaatlerine ters düştüğünü bildikleri için bu işgali, İtilaf Devletleri nezdinde protesto etmişlerdi⁵.

Ülkenin içinde bulunduğu bu zor durum ve koşullar birçok unsurun iştahını kabartmıştı. Bilhassa Venizelos'un liderliğindeki Yunanistan ile yerli Rumların eline tarihi bir fırsat geçmişti. Venizelos, 2 Kasım 1918'de İngiltere Başbakanı Lloyd George'a ve Paris Barış Konferansı'na sunduğu meşhur 30 Aralık 1919 tarihli muhtıra ile Trakya üzerindeki Yunan emellerini açıkça ortaya koymuştu. Ona göre Trakya ve İstanbul'da 731.000 Rum yaşamaktaydı ve Trakya, Yunan toprağı idi. Bu kapsamda Trakya'nın Yunanistan'a verilmesini talep etmişti⁶.

Paris Barış Konferansı, Osmanlı Devleti ile yapılacak barış antlaşması şartlarını belirleyemeden sonlanmıştı⁷. 1920 yılının ilk aylarında toplanan Londra Konferansı ise San-Remo'da bir konferans toplanmasına karar vermişti⁸. Bu konferans, galip Avrupa devletlerine arkasını yaslayan Venizelos'un güttüğü emperyalist politikalara tam da onun istediği gibi cevap vermişti. Nihayetinde Doğu Trakya, Silivri dâhil olmak üzere Yunanistan'a bırakılmıştı⁹. Sıra Doğu Trakya'ya asker sevk edilmesine gelmişti.

Ülkenin içinde bulunduğu vahim durumdan endişe duyan Trakya'nın ileri gelenleri, bir kurtuluş ümidi olarak mütarekeden hemen sonra 2 Kasım 1918'de Trakya Paşaeli Müdafaa-ı Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'ni kurmaya karar vermişlerdi¹⁰. Cemiyet, çeşitli kongreler¹¹ ile Yunan tehlikesine karşı bir takım çözümler üretmeye çalışsa da cemiyetin faaliyetleri Yunan arzu ve emellerini önlemek konusunda başarılı olamamıştı.

Trakya'ya yapılacak Yunan harekâtına karşı Albay Cafer Tayyar Bey'in emir komutasında bulunan I. Kolordu Kumandanlığı direnme kararı almıştı. 16 Mart 1920'de İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u fiili olarak işgal etmelerinin ardından Cafer Tayyar Bey aynı gün İstanbul ile olan irtibatı kesmiş ve seferberlik ilan etmişti¹². Ancak Cafer Tayyar Bey'in ilan ettiği seferberlik, bilhassa Tekirdağ Mutasarrıfı Firuzan Bey'in muhalefeti ile karşılaşmıştı¹³. Tekirdağ'da bulunan 55. Tümen Kumandanı Alaaddin Bey de kolordu kumandanının seferberlik ilanına uymak istememişti. Seferberlik ilanının bu şehirde tam olarak uygulama alanı bulamamasından dolayı Cafer Tayyar Bey seferberliği Tekirdağ'da biraz daha yumuşatmış, şehrin kıyı kesimlerinde seferberlik uygulanmamasına karar vermişti¹⁴. Aynı

³ Tevfik Bıyıklıoğlu, Trakya'da Milli Mücadele, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, c. I, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara 1992, bs., 3, s. 145.

⁴ "Trakya'da Yunan Asâkiri", Muvakkit, 19 Kanunusani 1919 Pazar, s. 1; "Trakya'da Yunan Askeri", Yenigün, 21 Kânunusani, 1919 Salı, s. 2; Türkan Doğruöz, Milli Mücadelede Kırklareli, Kırklareli Belediyesi Kültür Yayınları, Kırklareli 2007, s. 11; Bıyıklıoğlu, a.g.e., I, s. 145.

⁵ İbrahim Kamil, Bulgaristan Diplomatik Belgelerine Göre Anadolu'da ve Trakya'da Milli Mücadele (1919-1922), Nobel Yayınları, Ankara 2020, s. 198-199; Bıyıklıoğlu, a.g.e. s. 145.

⁶ Macmillan Margaret, Paris Barış Konferansı 1919, Çev: Belkıs Dişbudak, Ankara 2004, s. 341; Bıyıklıoğlu, a.g.e., s. 146.

⁷ Paul C. Helmreich, Sevr Entrikaları, Çev: Şerif Erol İstanbul 1996, s. 216; Resul Yavuz, "Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan Sevr Barış Antlaşmasına Giden Süreçte Türk Diplomasisi", T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir 2016, s. 383.

⁸ Selahattin Tansel, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, c. III, Ankara 2019, s. 132.

⁹ Mustafa Burak Özdemir, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Taksim Projesi: San-Remo Konferansı (18-26 Nisan 1920)", T.C. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2018, s. 279.

¹⁰ Zekai Güner, Trakya Paşaeli Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetinin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1 Aralık 1918-13 Mayıs 1920), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1998, s. 13.

¹¹ Kongreler için bkz. Güner, a.g.e. 99-139.

¹² Harp Tarihi Vesikaları Dergisi (HTVD), Yıl:7, sy. 24, Belge Nr, 605, 606, 630, Haziran 1958 Ankara.

¹³ Bıyıklıoğlu, a.g.e., I, s. 212-213.

¹⁴ HTVD, Yıl:7, sy. 24, Belge Nr, 610, Haziran 1958 Ankara.

gün İstanbul'dan Tekirdağ'a bir İngiliz savaş gemisi ulaşmıştı. Gemi kumandanı şehirde bir vukuat meydana gelirse şehri topa tutacağını söyleyerek adeta tehditler savurmuştu¹⁵.

Cafer Tayyar Bey, İstanbul hükûmetinin son durumunu daha yakından anlayabilmek için 21 Nisan'da İstanbul'a hareket etmişti¹⁶. Burada birçok devlet adamı ile görüşmüştü¹⁷. Ancak Cafer Tayyar Bey, buradan istediği neticeleri alamadığı gibi Trakya'daki milli hareketi baltalamak isteyen İstanbul hükûmetine çok önemli bir fırsat vermişti. Damat Ferit, ilk önce Cafer Tayyar Bey'i kolordu komutanlığından almış, yerine Albay Muhittin Bey'i atamıştı¹⁸. Ayrıca Edirne Valisi, Kırklareli Mutasarrıfı ve Tekirdağ Mutasarrıfı görevlerinden azledilmişti¹⁹. Böylece İstanbul hükûmeti, Trakya'daki milli harekâta bir darbe daha indirmişti.

Trakya'da idari ve askeri anlamda bir taraftan bunlar olurken diğer taraftan silahlı mukavemet fikri artmıştı. 9-13 Mayıs 1920'de toplanan Edirne Kongresi, ezici bir çoğunlukla Trakya'yı silahlı olarak savunma kararı almıştı²⁰. Kongrenin dördüncü içtımının üçüncü celsesi Cafer Tayyar Bey'in Trakya'daki askeri savunmanın nasıl olması gerektiği konusundaki bilgilendirmeleri ile geçmişti²¹. Yunan tehditlerinin artması ve savaşın giderek kaçınılmaz olduğunu anlayan I. Kolordu Kumandanlığı, 19 Mayıs 1920'de birliklerin Edirne-Uzunköprü-Keşan-Malkara-Tekirdağ-Çorlu-Çerkezköy hattında toplanmasını emretmişti²². Yunanistan ise San-Remo Konferansı kararları gereği Batı Trakya'yı işgal etmiş, birliklerini Meriç Nehri kenarında toplamaya başlamıştı²³. Bunun üzerine I. Kolordu Kumandanlığı, 27 Mayıs'ta resmi bir şekilde seferberlik ilan etmişti²⁴.

Yunan harekâtı, 20 Temmuz 1920'de başlamış, Aleksandır Mazarakis, emri altındaki İzmir Tümeni askerlerini Tekirdağ, Ereğli ve Sultanköy'e sevk etmişti²⁵. İzmir Tümeninin 27. ve 28. Alayları Ereğli'ye, 3. ve 30. Alayları ise Tekirdağ'a çıkartma yapmıştı. Birliklerin mevcudu 15.000 idi²⁶.

¹⁵ HTVD, Yıl:7, sy. 24, Belge Nr. 607, 608, 609, 610, Haziran 1958 Ankara.

¹⁶ T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, BOA, DH.İ.U.M, 3/1-1/69; İstanbul Basını Cafer Tayyar Bey'in İstanbul'a gelişini yakından takip etmişti: "Bkz. "Cafer Tayyar Bey'in Dehâleti", İkdâm, 22 Nisan 1920 Perşembe, s. 1; "Cafer Tayyar'ın Dehâleti", Alemdar, 22 Nisan 1920 Perşembe, s. 2; "Cafer Tayyar Bey", Akşam, 22 Nisan 1920 Perşembe, s. 3; "Edirne Vilayetinde", İleri, 23 Nisan 1920 Cuma, s. 1.

¹⁷ "Edirne Vilayetinde", İleri, 23 Nisan 1920 Cuma, s.1; "Cafer Tayyar Bey", İleri, 25 Nisan 1920 Pazar, s. 1; "Cafer Tayyar'ın Ziyareti", Alemdar, 25 Nisan 1920 Pazar, s. 2; "Cafer Tayyar Bey", Akşam, 25 Nisan 1920 Pazar; "Ziyaret ve Mülakatlar", Alemdar, 26 Nisan 1920 Pazartesi, s. 2.

¹⁸ Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİTEA), Kutu: 28, Gömlek: 31, Belge: 31, lef. 1-2; TİTEA, Kutu: 28, Gömlek: 87, Belge: 87; "Edirne Kolordu Kumandanlığı", İkdâm, 3 Mayıs 1920 Pazartesi, s. 2; "Cafer Tayyar Bey", Alemdar, 2 Mayıs 1920 Pazar, s. 2; Muhiddin Bey Edirne'ye ulaştıktan sonra İstanbul'a bir telgraf göndermişti. Esasında bu telgraf Muhiddin Bey'in de Cafer Tayyar'ın izinde gideceğini gösteriyordu: O, Edirne'de Trakya hukukunun müdafaası için bir cemiyetin mevcut olduğunu, bunun Anadolu'daki Kuva-yı millîye ile hiçbir alakasının olmadığını söylüyordu. Ona göre, bu cemiyetin amacı Trakya'nın Yunan işgalinden muhafazasını sağlamaktı. Cemiyetin bütün üyelerinin de endişesinin Yunan işgali olduğunu bildiriyordu. Bkz. "Edirne Kumandanının Bir Telgrafı", Alemdar, 2 Mayıs 1920 Pazar, s. 1; "Edirne Kumandanının Telgrafı", İleri, 3 Mayıs 1920, s. 2.

¹⁹ "Edirne Valiliği", Alemdar, 2 Mayıs 1920 Pazar; "Edirne Valisi", İkdâm, 3 Mayıs 1920 Pazartesi, s. 2; "Azil ve Tayinler", Alemdar, 17 Mayıs 1920 Pazartesi, s. 2; "Tekfurdağ Mutasarrıflığı", Alemdar, 18 Mayıs 1920 Salı, s. 2; "Tekfurdağ Mutasarrıfı", İleri, 18 Mayıs 1920 Salı, s. 3; "Tekfurdağ Mutasarrıfı", İleri, 20 Mayıs 1920 Perşembe, s. 3; "Tekfurdağ Mutasarrıflığı", İkdâm, 20 Mayıs 1920 Perşembe, s. 2; "Tekfurdağ Mutasarrıfı", İleri, 28 Mayıs 1920 Cuma, s. 2; "Tekfurdağ Mutasarrıfı", İleri, 7 Haziran 1920 Pazartesi, s. 1.

²⁰ TİTEA, Kutu: 27, Gömlek: 9, Belge: 9-90.

²¹ TİTEA, Kutu: 27, Gömlek: 9, Belge: 9-117; TİTEA, Kutu: 27, Gömlek: 9, Belge: 9-118; TİTEA, Kutu: 27, Gömlek: 9, Belge: 9-119; TİTEA, Kutu: 27, Gömlek: 9, Belge: 9-120; TİTEA, Kutu: 27, Gömlek: 9, Belge: 9-121; TİTEA, Kutu: 27, Gömlek: 9, Belge: 9-122; TİTEA, Kutu: 27, Gömlek: 9, Belge: 9-123; TİTEA, Kutu: 27, Gömlek: 9, Belge: 9-124.

²² Bıyıklıoğlu, a.g.e., I, s. 310-311.

²³ Bıyıklıoğlu, a.g.e., I, s. 314; "Trakya'da Yunan İşgali Başladı", Alemdar, 1 Haziran 1920 Salı, s. 2.

²⁴ TİTEA, Kutu: 28, Gömlek: 105, Belge: 105; a.g.e. I, s. 319, 322.

²⁵ Yedek kuvvetler ise Miralay Kondolis'in idaresinde bir alaydan oluşmaktaydı. Bkz. "Uzunköprü Muharebeleri", Alemdar, 24 Temmuz 1920 Cumartesi, s. 3; "İhrac Hareketlerine Dair Tafsilat", Vakıf, 24 Temmuz 1920 Cumartesi, s. 1; "Trakya'ya Karşı Askeri Harekât Başladı", Akşam, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; Bıyıklıoğlu, a.g.e., I, s. 351.

²⁶ Doğruöz, a.g.e., s. 101; Tekirdağ'ın işgali hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. "Burçin İŞİM, "Millî Mücadele Döneminde Tekirdağ 1919-1922", İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul 2024.

1. Amerika ve Kanada Basınında Doğu Trakya'nın İşgali

Amerika Başkanı Woodrow Wilson, I. Dünya Savaşı'nın devam ettiği sırada 8 Ocak 1918'de dünya barışının yeniden kurulması için Wilson prensipleri olarak bilinen bir bildiri yayınlamıştı. Bu bildirinin 12. maddesi doğrudan Osmanlı Devleti ile ilgiliydi. Buna göre, Türklerin çoğunlukta olduğu bölgeler Türklere verilecek, Türk olmayan diğer unsurlara bağımsız gelişme imkânı tanınacaktı.²⁷

Amerika basını, Osmanlı Devleti'nde yaşanan gelişmeleri yakından takip etmişti. Bunda, Wilson ilkelerinin 12. maddesinde Türk olmayan diğer unsurlara yapılan bağımsızlık vurgusu etkili olmuştu. Özellikle Ermeni lobisinin etkisiyle Amerikan basını dikkatini Osmanlı Devleti'ne çevirmişti. Bir başka neden ise İzmir'in, Wilson prensipleri esas alınarak imzalanan Mondros mütarekesi gereğince işgal edilmesi idi. Amerikan delegasyonu bu işgale muhalefet etmesine rağmen Amerikan Başkanı Wilson destek vermişti.²⁸ Kanada basını ise Amerikan basını ile benzer haberler yayınlamıştı. Bu benzerliğin altında yüksek olasılıkla aynı haber kaynaklarından yararlanmış olmaları vardı.

Amerika ve Kanada basını, Yunan harekâtına karşı kayıtsız kalmamıştı. Bu konuda birçok haber yayınlamıştı. Yunan ordusunun başarısı karşısında övgülerini saklamayan basın, tarafsız kalmayı başaramamıştı.

Gazeteler, her iki taraf arasında başlayan çatışma haberlerini ana sayfalarından yayınlamaya başlamıştı. Onlara göre, 19 Temmuz günü başlayan çatışmalar nedeniyle telgraf iletişimi ve demir yolu trafiği kesintiye uğramıştı. Bu kapsamda Paris'e giden Doğu Ekspresi İstanbul'da bekletilirken Paris'ten İstanbul'a giden tren ise Edirne yakınlarında durdurulmuştu. Edirne'ye giden bir tren ise Çerkezköy'de bekletilmişti. Müttefik güçlerin temsilcileri ise sivillere bölgeye seyahat etmekten kaçınmalarını tavsiye etmişti.²⁹ Gerçekten Yunan harekâtından bir gece önce, 19 Temmuz gecesi, İstanbul'dan hareket eden tren Çerkezköy istasyonunda durdurulmuş ve bundan sonra trenin İstanbul ile Çerkezköy hattında sadece eşya taşımaya devam ederek işlemeye devam edeceği duyurulmuştu.³⁰

Bazı gazeteler, gerçek dışı haberler ile kamuoyunu yanıltmıştı. Spokane Daily Chronicle gazetesi, savaşın başlaması ile Türk yetkililer tarafından sivillerin Edirne'den tahliye edildiğini yazmıştı.³¹ Oysa böyle bir durum ilk günlerde söz konusu değildi. Ancak Edirne'nin düşme tehlikesinin artması üzerine Bulgaristan'a 10.000 civarında ahali iltica etmek zorunda kalmıştı. Üstelik bu iltica hareketi resmî makamların talebi üzerine değil; halkın Yunanlıların katliama girişecekleri endişesi üzerine başlamıştı.³²

Yukarıda bahsedildiği üzere Yunan askeri harekâtı, 20 Temmuz 1920 Salı günü Tekirdağ, Marmara Ereğlisi ve Sultanköy'e yapılan deniz harekâtı ile başlamıştı.³³ Marmara kıyılarını savunacak olan 55. Tümen ise harekâtın ilk gününde hatta ilk saatlerinde dağılmış, tümen komutanı birlikleri üzerindeki

²⁷ Ufuk Özcan, "Wilson Prensipieri Üzerine", İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, c. 2, sy. 4, s. 45.

²⁸ Ceyhan Öğreten, "Amerikan Basınında Türk Millî Mücadelesi 19 Mayıs 1919-23 Nisan 1920", Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi", sy. 35, s. 169-70.

²⁹ "Arabs To Resist French Advance", Lewiston Evening Journal, 20 Temmuz 1920, s. 2; "Fighting In Vicinity Of Adrianople", The Lewiston Daily Sun, 21 Temmuz 1921 Çarşamba, s. 4; "Greece-Turk Clash Cuts Rail Routes", The Border Cities, 20 Temmuz 1920 Salı, nr. 119, s. 1; "Greece Continue Thrace Advance", The Morning Leader, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "Advance On Thrace Begun by Greeks", The Border Cities, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Greeks In Turks Battle", The Portsmouth Daily Times, 20 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

³⁰ BOA, DH.EUM.AYŞ, 44-11; "Yalnız Çerkezköyüne Kadar", İleri, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; Edirne İstanbul Münakalatı", Dersaadet, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 3; "Trakya Ahvali-Edirne ile Şimendifer Münakalatı", Vakıf, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; Harekâtın başlaması ile Edirne ile İstanbul arasındaki posta ulaşımı da kesilmişti. Bkz. Posta ve Telgraf ve Telefon Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından gönderilen 20 Temmuz 1920 tarihli tezkire, BOA, MV, 219-161; "Edirne İle Posta Muhaberatı", İleri, 17 Temmuz 1920 Cumartesi, s. 1; "Edirne Telgraf Muhaberatı", Vakıf, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "Trakya'ya Gidecek Yolcular", Alemdar, 23 Temmuz 1920 Cuma.

³¹ "Greeks Fight Turkish Army; Plane Shot Down", Spokane Daily Chronicle, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 2.

³² Bıyıklıoğlu, a.g.e., I, s. 368-369; Bu sayı bazı kaynaklarda farklı gösterilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kenan Özkan, "Yunan İşgali Sonrasında Doğu Trakya'dan Bulgaristan'a İltica Hareketi", Belleten, Türk Tarih Kurumu, c. LXXXVII, sy. 309, s. 641.

³³ "Uzunköprü Muharebeleri", Alemdar, 24 Temmuz 1920 Cumartesi, s. 3; "İhrac Hareketlerine Dair Tafsilat", Vakıf, 24 Temmuz 1920 Cumartesi, s. 1; "Trakya'ya Karşı Askeri Harekât Başladı", Akşam, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1.

kontrolünü kaybetmişti³⁴. 55. Tümen Kumandanı Yarbey Alaaddin Bey birliklerinin dağılması karşısında sorumluluğu kendisinde görmüş ve 21 Temmuz'da istifasını vermişti. Yerine Yarbey M. Yümnü Eğilmez getirilmişti³⁵. Amerikan ve Kanada basını, Tekirdağ'a çıkarma yapan Yunan kuvvetlerinin hızlı bir şekilde karaya çıktıklarını, bu durum karşısında 55. Tümen Kumandanı Alaaddin Bey'in Albay Cafer Tayyar Bey'e telefon ederek: "*Dayanamıyorum; Askerlerim tavuklar gibi kaçıyor.*" dediğini iddia etmişti³⁶.

Basın, Tekirdağ'ın işgalini yakından takip etmişti. Onlara göre, eski bir topçu komutanı olan Yunan Kralı Alexander, Trakya'nın işgalini yerinde izlemek için Tekirdağ önlerine gelmiş, Averof isimli savaş gemisinde bu şehrin işgal edilmesine ve bombalanmasına şahitlik etmişti. Ayrıca Cafer Tayyar Bey'in kuvvetlerini saf dışı bırakabilmek amacıyla yapılan bu operasyona iki İngiliz Drednotu yardımda bulunmuştu. Yunan donanması tarafından yapılan bombardıman neticesinde Tekirdağ, Yunanlılar tarafından işgal edilmişti³⁷. Yunan birlikleri, herhangi bir direnişle karşılaşmamış, Türk birlikleri iç kısımlara çekilmişti³⁸. Kral Alexander, Trakya'ya yapılan bu askerî harekâtı yerinde izlerken eşi Aspasia Manos, Kızılhaç hemşiresi olarak Yunanlı yaralıları bakmak üzere İzmir'de kalmıştı³⁹. Kral Alexander'ın Averof gemisinde harekâtı izlemesi⁴⁰ ve İngilizlerin Yunan donanmasına yardımı⁴¹ Türk basınına da konu olmuştu. Tekirdağ'ın işgaline yardım eden İngiliz donanması komutanına Yunan Kralı teşekkür etmişti⁴².

The Telegraph-Herald gazetesine göre, Tekirdağ'ın Yunanistan tarafından işgal edilmesi ile birlikte Yunan Kralı Alexander maiyetiyle 20 Temmuz günü öğlenden sonra Tekirdağ'a girmiş, piskoposun başkanlığındaki yerli Rumlar tarafından büyük bir sevinç ile karşılanmıştı. Karşılama töreninde bulunan kızlar, Krala çiçek vermişlerdi. Kral, Tekirdağ'a indikten sonra *Te Deum* denilen Hristiyanların eski bir şükran ilahisinin söylendiği katedrale doğru gitmişti. Aynı gazete, Türklerin Tekirdağ'ı çevreleyen tepelerde sadece beş büyük silahının olduğunu ayrıca işgal ile birlikte Ermeniler ve Rumların Türk dükkânlarını yağmalamaya başladıklarını ancak bu durumun Yunanlı yetkililer tarafından kontrol altına alınarak yağmacıların tutuklanması emrinin verildiğini yazmıştı⁴³. Tekirdağ Mutasarrıfı İbrahim Paşa'nın Dâhiliye Nezaretine gönderdiği tezkirede benzer duruma değinilmişti. Mutasarrıfa göre, işgalin ilk saatlerinde Ermeniler, jandarmanın geri çekilmesini fırsat bilerek dört

³⁴ İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Sayısal Arşiv ve e-Kaynaklar (İBBAKSA), Bel_Mtf_047731, s. 1; Bıyıklıoğlu, a.g.e. I, s. 354.

³⁵ İsmet Görgülü, On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922 Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara 2014, bs., 2, s. 288.

³⁶ "Greek Operations Against Turkey Successful Because Of Their Rapidity", Meriden Morning Record, 29 Temmuz 1920, s. 8; "Morale Of Turks Breaks", The Ottawa Evening Citizen, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 2; "Greek Losses Slight In Thrace Campaign", Providence News, 29 Temmuz 1920 Perşembe, s. 3; "Greek Troops Police Thrace Despite Heat", The Deseret News, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

³⁷ "Greek Troops Occupy Rodosto Following Shelling By Fleet", The Ottawa Evening Citizen, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "King Was Aboard Cruiser During Bombardment", The Calgary Daily Herald, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "Greeks Bombard Rodosto", The Meriden Daily Journal, 22 Temmuz 1920, s. 3; "King Alexander Views Operations From Ship", Meriden Morning Record, 23 Temmuz 1920, s. 14; "Greek Troops Land On Marmora Shore", Meriden Morning Record, 21 Temmuz 1920, s. 6; "Town is Captured From The Moslems", The Middletown News-Signal, 22 Temmuz 1920 Perşembe, nr. 168, s. 1; "Greek King Sees Fleet Bombard Turkish City", Providence News, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "Grecian King In Midst Of Battle", The Telegraph-Herald, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "King Alexander Active In Greek Military Moves", The Deseret News, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "British Guns Find Mark In Ft. Rodosto", The Border Cities, 22 Temmuz 1922 Perşembe, s. 1; "Turks Resistance Utterly Crushed", The Toronto World, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1.

³⁸ "Greek Troops Land On Marmora Shore", Meriden Morning Record, 21 Temmuz 1920, s. 6; "Turks Resistance Utterly Crushed", The Toronto World, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1.

³⁹ "King Alexander Views Operations From Ship", Meriden Morning Record, 23 Temmuz 1920, s. 14; "King Alexander Active In Greek Military Moves", The Deseret News, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1.

⁴⁰ "Şarki Trakya'da Yunan Harekât-ı Askeriyesi", Vakıf, 23 Temmuz 1920 Cuma, s. 1.

⁴¹ "Trakya'da İngiliz Muaveneti", Alemdar, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 2.

⁴² "Town is Captured From The Moslems", The Middletown News-Signal, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "İngilizlere Teşekkür", Alemdar, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 2; "İngilizlere Teşekkür", İkdâm, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

⁴³ "Turkish Vizier Begs Surrender By His Generals, Adrianople Burning", The Telegraph-Herald, 23 Temmuz 1920 Cuma, nr. 11, s. 1.

dükkân ve üç haneyi yağma etmişlerdi. Ancak şehre Yunan askerinin dâhil olması ile birlikte Yunan kumandanları yağma girişimde bulunanları yakalatmış ve gerekli işlemleri başlatmıştı⁴⁴.

Tekirdağ'ın işgal edilmesinden sonra bazı gazeteler, Tekirdağ ile ilgili kısa bilgiler vermişti. Bu bilgiler arasında şehrin İstanbul'un seksen mil (128 km) batısında ve Marmara kıyılarında olduğu yer almıştı⁴⁵. Marmara Ereğlisi, Tekirdağ ile aynı gün işgal edilmişti. Haberlerde Türk direnişinin "ezildiği" yazılmıştı⁴⁶. Basına göre, Yunanlıların Tekirdağ'dan hızlı bir şekilde iç kısımlara doğru ilerlemesi karşısında Çatalca'da bulunan Türk Komutanı, Cafer Tayyar Bey'e Türk direnişinin Yunan birliklerine karşı zayıf kaldığını söyleyerek Yunanlıların doğuya doğru ilerlemesi karşısında ne yapması gerektiğini sormuştu. Cafer Tayyar Bey ise teslim olmaksızın kendisini öldüreceğini açıklamıştı⁴⁷.

Harekât, her ne kadar 20 Temmuz'da başlasa da bazı gazeteler harekâtın başlayıp başlamadığı konusunda net bilgiler elde edememişti. Onlar, Yunanlı yetkililere dayandırdıkları haberlerinde Doğu Trakya harekâtının henüz başlamadığını yazmışlardı. Bunun yanı sıra Bulgarlar ile Rumlar arasında tam olarak doğrulanmasa da çatışmalar yaşandığını iddia etmişlerdi⁴⁸. Buna karşın The Nevada Daily Mail gazetesi, 21 Temmuz tarihli Fransız kaynaklarına dayandırdığı haberinde Edirne'de Yunan birlikleri ile Türk milliyetçileri arasında savaşın başladığını, Edirne civarında topçu ve makineli tüfekler ile çatışmaların yaşandığını servis etmişti⁴⁹. Bazı gazeteler ise Yunan harekâtının 19 Temmuz'da aralıklı bir şekilde başladığını, daha sonra çatışmaların piyadelerin de katıldığı top ve makineli tüfeklerle devam ettiğini ileri sürmüştü⁵⁰.

Yunanlıların, Doğu Trakya üzerindeki emel ve arzularına karşı bölgede meydana getirilen milli oluşumu baştan beri engellemeye çalışan ve bunda son derece başarılı olan İstanbul hükûmeti, Yunan harekâtının başlamasına kayıtsız kalmış, Trakya yöneticilerinden kan dökülmeden bölgenin teslimini istemişlerdi. Sadrazamın gönderdiği bu talihsiz emir Amerikan ve Kanada basınının dikkatini çekmiş, emirin verildiği aynı günlerde gazete sayfalarında haber konusu olmuştu. Basına göre Sadrazam, Cafer Tayyar Bey'i teslim olmaya çağırıyordu⁵¹. Basının bu haberi hangi kaynaktan öğrendiğini ve nasıl elde ettiğini bilemiyoruz ama doğru bir haber yapmıştı. Nitekim Trakya'ya Yunan askeri harekâtı başlayınca I. Kolordu Kumandanlığı bu durumu ilgili makamlara bildirmişti. Meclis-i Vükela, konuyu değerlendirmiş ve Doğu Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgaline San-Remo Konferansı'nda karar verildiğini, herhangi bir direnişin hem Hristiyan hem Müslüman ahaliye zarar vereceğinden savaştan kesinlikle kaçınılmasını tavsiye etmişti⁵². Sadaret de, 24 Temmuz'da I.Kolordu Kumandanlığı'na gönderdiği yazıda benzer ifadeler kullanmış, sebepsiz yere kan dökülmemesi, herhangi bir çatışmaya girişilmemesini istemişti⁵³.

⁴⁴ BOA, DHEUM.KLH, 4-42.

⁴⁵ "Town is Captured From The Moslems", The Middletown News-Signal, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1.

⁴⁶ "Greeks Crush Turkish Force", The Morning Leader, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "Greeks Continuing Their Forward March", The Vancouver Sun, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1.

⁴⁷ "Turks Flee As Greeks Advance On Adrianople", The Spokesman=Review, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Greeks Capture Eski-Baba From Fleeing Turks", The Deseret News, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 2; "Turks Moving Toward Adına", The Evening Tribune, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Turks Flee Before Greek Artillery", The Lewiston Daily Sun, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1.

⁴⁸ "Greeks In Turks Battle", The Portsmouth Daily Times, 20 Temmuz 1920 Salı, s. 1; "Greeks Delay March To Oriental Thrace", The Deseret News, 20 Temmuz 1920, s. 1.

⁴⁹ "Greeks And Turks Battle", The Nevada Daily Mail, 21 Temmuz 1920, s. 1.

⁵⁰ "Greeks Fight Turkish Army; Plane Shot Down", Spokane Daily Chronicle, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 2.

⁵¹ "Greeks Make Big Advance Without Serious Opposition" The Bakersfield Californian, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "Grand Vizier Urges Surrender To Greeks", The Ottawa Evening Citizen, 23 Temmuz 1920 Cuma, s.1; "Turkish Vizier Begs Surrender By His Generals, Adrianople Burning", The Telegraph-Herald, 23 Temmuz 1920 Cuma, s. 1; "Greeks Encounter No Opposition In March Toward Lule Burgas", The Deseret News, 23 Temmuz 1920.

⁵² BOA, MV. 219-161.

⁵³ BOA, BEO, 4644-348232.

Türk kuvvetleri, Trakya'da istenilen düzeyde savunma gerçekleştirememişti. Daha ilk gün Tekirdağ'da bulunan 55. Tümen birlikleri dağılmış, geri çekilmelerde birçok firar gerçekleşmişti⁵⁴. Muhtemelen Yunan birlikleri de bu kadar hızlı bir şekilde ilerleyeceklerini tahmin etmemişlerdi. Basın, Yunan ordusunun 23 Temmuz'da Lüleburgaz önlerine ve Seyitlerin doğusuna gelene kadar herhangi bir muhalefetle karşılaşmadığını yazmıştı⁵⁵. Basına göre, Yunan ordusu oldukça hızlı ve bir günde 30 mil (48 km) ilerlemişti. Tekirdağ kolunun Lüleburgaz'a saldırması ve başarılı olması halinde Cafer Tayyar'ın arkasından onu sararak Türk kuvvetlerinin Kırklareli üzerinden Bulgaristan'a kaçmasının engellenmesi hedeflenmişti. Ayrıca, Yunanlıların hızlı bir zafer elde ederek Cafer Tayyar'ı yakalamayı dilediklerini, onu asla canlı almayacaklarını ilan ettiklerini bildirmişlerdi.⁵⁶ Haberlerine devam eden gazeteler, Lüleburgaz'ın da herhangi bir direniş olmadan işgal edildiğini bununla birlikte birçok tutsak alındığını, birçok malzemeye el konulduğunu ayrıca Türk ordusuna ağır bir darbe vurulduğunu yazmışlardı⁵⁷. Lüleburgaz'ın Yunan ordusu tarafından işgalinden sonra Türk milliyetçilerinin geri çekilmesi karşısında The Border Cities gazetesi Türk direniş kuvvetlerine "milliyetçi çeteler" ifadesini kullanmış, Yunanlıların Cafer Tayyar'ı Bulgaristan'a varmadan yakalamayı umduklarını yazmıştı.⁵⁸

Savaşın ikinci gününde Edirne civarında gerçekleşen çarpışmalar ile ilgili haberler basında kendine yer bulmaya devam etmişti. The Middletown News-Signal gazetesi, Fransız kaynaklarına dayandığı haberinde, bir Yunan birliğinin Edirne'yi savunan Türk milliyetçilerine karşı savaşa devam ettiğini, bir zamanlar Türkiye'nin⁵⁹ Avrupa'daki toprağı olan Karaağaç'ta toplanan Yunan tümenlerinin topçu ve makineli tüfekler ile buradan hareket edip Edirne çevresine ilerlediğini, çevre köylerin sivil halkının tarlalara ve ormanlara kaçtığını yazmıştı⁶⁰. The Toronto World gazetesine göre ise Türk birlikleri aynı gün Karaağaç bölgesinde bulunan Yunan piyadelerine, Yunan savunma hatlarına ve Karaağaç kasabasına saat 18.10'da ağır bir topçu saldırısı başlatmıştı. Yunan birlikleri, ağır top ve obüsler ile gece yarısına kadar şiddetli bir şekilde cevap vermişti. Türk birlikleri, Yunan birliklerinin sağ kanadına saldırıya da başarılı olamamıştı⁶¹. Benzer bir haber The Middletown News-Signal gazetesinde de yer almıştı. Gazete, Atina merkezden gelen Yunan Savaş Bakanlığının bir açıklamasına yer vermişti. Buna göre Türk milliyetçileri, Trakya'nın Karaağaç bölgesinde Yunan askerlerine ağır silahlar ile saldırmış, ancak geri püskürtülmüştü⁶².

The Portsmouth Daily Times, savaşın üçüncü günü olan 22 Temmuz'da Yunan birliklerinin Ege esintilerinin yumuşattığı kavurucu bir güneş altında Dedeoğaç'a son müfrezelerini çıkarttığını servis etmişti. Harekâtın, İngilizlerin Selanik seferinde kullandıkları bej rengi silahları karaya çıkarmada birliklere yardım etmek amacıyla bölgeye gelen Yunan filosu tarafından yapıldığını bildirmişlerdi⁶³.

Harekâtın dördüncü gününde basın, Trakya'nın en önemli şehri ve Yunanlılar ile Türk milliyetçileri arasındaki çatışmanın merkezi olan Edirne üzerinde uçan uçakların şehrin yandığını bildirdiğini yazmıştı. Ayrıca İngiliz karargâhına göre Yunan ordusunun hızla ilerlediği bildirilmişti.⁶⁴

⁵⁴ İBBAKSA, Bel_Mtf_047731, s. 1; Bıyıklıoğlu, a.g.e., s. 354.

⁵⁵ "Greeks Make Big Advance Without Serious Opposition" The Bakersfield Californian, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "Grand Vizier Urges Surrender To Greeks", The Ottawa Evening Citizen, 23 Temmuz 1920 Cuma, s. 1; "Turkish Vizier Begs Surrender By His Generals, Adrianople Burning", The Telegraph-Herald, 23 Temmuz 1920 Cuma, s. 1; "Greeks Encounter No Opposition In March Toward Lule Burgas", The Deseret News, 23 Temmuz 1920, s. 1.

⁵⁶ "Greek Cross River Under Withering Fire", The Portsmouth Daily Times, 25 Temmuz 1920 Pazar, s. 1; "Greeks Move To Cut Off The Turk Nationalist's Forces", Prescott Journal Miner, 25 Temmuz 1920 Pazar, s. 1.

⁵⁷ "Adrianople Falls to Superior Greek Forces", The Bakersfield Californian, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Adrianople Falls Into Greeks Hands", Ellensburg Daily Record, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1.

⁵⁸ "Turkish Bands Are In Retreat", The Border Cities, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1.

⁵⁹ Amerika ve Kanada Basını Osmanlı Devletinden Türkiye olarak bahsetmektedir.

⁶⁰ "Division Of Greeks On The March", The Middletown News-Signal, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1.

⁶¹ "Greek Bridgeheads Shelled By Turks", The Toronto World, 23 Temmuz 1920 Cuma, s. 1.

⁶² "Adrianople Reported In Flames", The Middletown News-Signal, 23 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1.

⁶³ "Greek Cross River Under Withering Fire", The Portsmouth Daily Times, 25 Temmuz 1920, s. 1.

⁶⁴ "Last Minute News", The Bakersfield Californian, 23 Temmuz 1920 Cuma, s. 1; "Adrianople Reported In Flames", The Middletown News-Signal, 23 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "Fire Is Raging In Adrianople", Spokane Daily Chronicle, 23

Harekâtın beşinci günü 24 Temmuz'da Londra'daki Yunan elçiliğinden Trakya'daki harekâta dair resmi bir tebliğ yayınlanmıştı. Buna göre Türk kuvvetleri Meriç ilçesinin karşısında bulunan Kuleliburgaz Köprüsü'nü topçu atışı ile vurmuştu. Ayrıca Meriç demir yolu köprüsüne saldırmışlardı. Yunan kuvvetleri bu atışa karşılık vermişti. Yunan uçakları bombardımana katılmış böylece Türk kuvvetlerinin köprü başlarını ele geçirmesi engellenmişti. Karaağaç bölgesinde ise her iki tarafın birbirine karşı olan topçu atışı karşılıklı olarak devam etmişti⁶⁵.

Basın, Yunan kuvvetlerinin 24 Temmuz 1920 Cumartesi günü İstanbul ile Kırklareli demir yolunun kesişme noktasında bulunan Babaeski'yi işgal ettiğini bildirmişti. Türklerin hafif bir direniş göstermesinin ardından kuzeye doğru Kırklareli'ne ve demir yolu ile karayolu boyunca batıda bulunan Edirne'ye doğru geri çekildiklerini hatta kaçtıklarını yazmıştı. Gazeteler, Yunan ordusundan övgü ile bahsederken, Cafer Tayyar Bey'i ise etkisiz bir komutan olarak göstermişlerdi. Onlar, bölgeden alınan raporlara göre, Yunanlıların 24 Temmuz'da Edirne'ye ağır bir saldırı başlattığını, Edirne'de bulunan Türk milliyetçi komutanı Albay Cafer Tayyar'ın direniş konusunda gösterdiği inatçı tavrın çok az etki yaptığını, Türklerin iyi nişancılık örneği sergileyen Yunan topçuları ile yüzleşmek istemediğini yazmışlardı⁶⁶. Türkler, eğer Edirne'yi savunmak için diretirlerse Edirne'nin her yerden bombalanacağını iddia etmişlerdi⁶⁷. Buna rağmen bazı gazeteler, Yunan ordusunun çok sayıda Rum'un bulunduğu şehri bombalamak istemediğini duyurmuştu. Bununla birlikte Müttefikler, Bulgar Hükûmetine sınırdan geri çekilen Türk askerlerinin silahsızlandırılması ve kendilerine teslim edilmesini talep etmişlerdi⁶⁸. The Deseret News gazetesine göre Bulgaristan, Yunanistan'ın Trakya'daki ilerlemesi karşısında tarafsız kalmayı tercih etmişti. Müttefiklerin Bulgaristan'a sığınacak Türk kuvvetlerini silahsızlandırma teklifini Bulgaristan olumlu karşılamış, Yunan güçleri tarafından Bulgaristan topraklarına iltica eden tüm Türk birliklerini silahsızlandıracağını bildirmişti⁶⁹.

Bilindiği üzere Edirne, 25 Temmuz 1920'de Yunan ordusu tarafından işgal edilmiş, Yunanlılar bunu resmi olarak duyurmuşlardı. 21 Temmuz'da yayınlanan gazetelere göre, Yunan ordusunun öncü kuvvetlerinin Edirne'ye girdiği iddia edilmişti⁷⁰. Ancak bu haberler gerçeği yansıtmadığı gibi o günlerde Yunan ordusu ile Türk ordusu arasında Edirne'de devam eden çatışmalarda henüz iki tarafın birbirine karşı bir üstünlüğü yoktu⁷¹. Kaldı ki Yunan ordusu, Kolordu Komutanlığının Bulgaristan'a

Temmuz 1920 Cuma, s. 2; "Adrianople Burns Aviators Report", The Deseret News, 23 Temmuz 1920, s. 1; "Thirteen Killed At Belfast", The Nevada Daily Mail, 23 Temmuz 1920 Cuma, s. 1; "Turkish Vizier Begs Surrender By His Generals, Adrianople Burning", The Telegraph-Herald, 23 Temmuz 1920 Cuma, s. 1.

⁶⁵ "Greeks And Turks Continue Fighting", The Pittsburg Press, 24 Temmuz 1920 Cumartesi, s. 1.

⁶⁶ "Turks In Full Retreat", The Gettysburg Times, 26 Temmuz 1920, s. 2; "Greece Gives Proof Of Her War Ability", Meriden Morning Record, 26 Temmuz 1920, s. 13; "Turks Are In Flight", The Montreal Gazette, 26 Temmuz 1920 Pazar, s. 6; "Turks Will Sign Peace On Thursday", The Morning Leader, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Adrianople Occupied By The Greek Forces", The Toronto World, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "King Was Ready To Enter Adrianople", The Vancouver Sun, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Turks Flee As Greeks Advance On Adrianople", The Spokesman=Review, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Greeks Capture Eski-Baba From Fleeing Turks", The Deseret News, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 2; "Turks Moving Toward Adina", The Evening Tribune, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Turks Flee Before Greek Artillery", The Lewiston Daily Sun, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1.

⁶⁷ "Turks Moving Toward Adina", The Evening Tribune, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Turks Flee Before Greek Artillery", The Lewiston Daily Sun, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1.

⁶⁸ "Three Armies Of Greeks Advance", The Spokesman=Review, 25 Temmuz 1920 Pazar, s. 3; "Greek Troops Police Thrace Despite Heat", The Deseret News, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

⁶⁹ "Grecian Aims Toward Turks Are Explained", The Deseret News, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

⁷⁰ "Last Minute News", The Bakersfield Californian, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Turkey Has Decided To Sign Peace Treaty", The Calgary Daily Herald, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Turks Decide To Sign Peace Treaty", Ellensburg Daily Record, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Turkey Decides To Sign", Lawrence Journal-World, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Turkey Decides To Sign Treaty", The Lewiston Daily Sun, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "Turkey Decides To Sign Treaty", Lewiston Evening Journal, 21 Temmuz 1920, s. 1; "Turkey Decides To Sign Peace Treaty", The Owosso Argus: Press, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Greeks In Turks Battle", The Portsmouth Daily Times, 21/23 Temmuz 1920 Çarşamba/Cuma, s. 1; "Turks To Sign Peace Treaty; Discover Plot", Spokane Daily Chronicle, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Peace Officialy Signed By Turkey", The Border Cities, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Greeks Continuing Their Forward March", The Vancouver Sun, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1.

⁷¹ "Edirne-Kuleliburgaz Muharebeleri", Vakıf, 24 Temmuz 1920 Cumartesi, s. 1; "Şarki Trakya'da Harp", İleri, 25 Temmuz 1920 Pazar, s. 1; "Şarki Trakya'da Yunanlılarla Harb", İleri, 25 Temmuz 1920 Pazar, s. 1; Bıyıklıoğlu, a.g.e., c. I, s. 359.

doğru geri çekilme kararından sonra, 25 Temmuz'da Edirne'ye dâhil olacaktı⁷². Bununla birlikte Yunan ordusu, Edirne'yi zaptetmeye çalışırken Türklerin camiler üzerine top yerleştirdikleri, Yunan ordusunun top ve makineli tüfekler ile ağır ateş altında Meriç Nehri'ni geçtikleri bildirilmişti⁷³. Edirne'nin Yunanlılar tarafından zapt edilmesinden sonra The Ottawa Evening Citizen gazetesi, Yunan kuvvetlerinin 26 Temmuz'da Doğu Trakya'nın Karadeniz kıyısında bulunan Midye'ye⁷⁴ çıkarma yaptığını daha sonra da Vize'yi işgal ettiğini duyurmuştu⁷⁵.

Edirne'nin düşmesinin ardından Yunan Kralı şehri bizzat yerinde görmek istemişti⁷⁶. Bunun için Kral Alexander'ın askeri birlikleri ile şehre dâhil olup Yunan halkı tarafından her yerde karşılanarak resmi bir tören düzenlenmesine karar verilmişti⁷⁷. Kral, 25 Temmuz Pazar günü şehre dâhil olduğunda büyük bir merasim düzenlenmiş, "*büyük bir alkış tufanı*" ile karşılanmıştı⁷⁸.

Edirne'nin Yunan ordusu tarafından işgal edilmesi karşısında basın, Yunan ordusundan övgü ile bahsetmişti. Onlara göre Yunanistan, Trakya ve küçük Asya sahillerinde Türklerin gücünü kırarak savaş yeteneklerini ispatlamıştı. Edirne'ye ilerleyen Yunanlıların şehirde bulunan ünlü camilere zarar vermemeyi umut ettiklerini bildirmişlerdi⁷⁹. Yine onlara göre, Türkiye'ye karşı savaş popülerdi. Türkiye, Yunanistan'ın "*kadim düşmanı*" idi. Yunanlılar bu savaş sonucunda topraklarını büyük ölçüde genişletme olasılığına sahipti ama bu genişlemenin Bulgaristan ile çıkar çatışmaları yaratacağı değerlendirilmişti⁸⁰.

Gazeteler, savaşın son günlerinde Meriç Nehri boyunca Edirne üzerine başlatılan ana saldırının yanı sıra bu saldırıyı desteklemek üzere Yunan ordusundan bir kolun Keşan'a doğru ilerlediğini yazmıştı. Ayrıca Türklerin, Almanların 1913'te inşa ettiği ve Bulgarlara karşı yapılan beş aylık savunma tahkimatlarının yeterli olmadığını ve morallerinin bozuk olduğunu iddia etmişlerdi. Türklerin genel mühimmat durumunda sıkıntı yaşamalarına rağmen gıda konusunda bir problemlerinin olmadığı değerlendirilmişti⁸¹.

⁷² Yunan Edirne'ye Girdi", Akşam, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1; "Yunanlılar Edirne'yi İşgal Etmisler", Vakıf, 27 Temmuz 1920 Salı; "Edirne'nin İşgali", Dersaadet, 29 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1.

⁷³ "Turkish Send Helpless Out Of Adrianople", The Gazette Times, 25 Temmuz 1920, s. 1; "Civilians Evacuate City Of Adrianople", The Deseret News, 24 Temmuz 1920, s. 1; "Greek Cross River Under Withering Fire", The Portsmouth Daily Times, 25 Temmuz Pazar, s. 1.

⁷⁴ Bugün Kırklarelili bağlı İğneada kasabası.

⁷⁵ "Greeks Effect A Landing At Media", The Ottawa Evening Citizen, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s.1.

⁷⁶ "Adrianople Falls to Superior Greek Forces", The Bakersfield Californian, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Adrianople Falls Into Greeks Hands", Ellensburg Daily Record, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Greeks Occupy City; Press On Adrianople Falls, Turkish Forces Reported In Full Retreat", The Gettysburg Times, 26 Temmuz 1920, s. 1; "Turks Retreating From Adrianople", The Montreal Gazette, 26 Temmuz 1920 Pazar, s. 1; "To Enter Adrianople", The Morning Leader, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Greeks Success", The Ottawa Evening Citizen, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s.1; "Greeks Take Adrianople", 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Adrianople Falls To Greeks, London Dispatches State", The Rochester Sentinel, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Adrianople Occupied By The Greek Forces", The Toronto World, 26 Temmuz 1920 Pazartesi; The Vancouver Sun gazetesindeki bir haberde Yunanlıların 24 Temmuz'da Edirne'ye dâhil olduğu yazılmıştı. Haberde Exchange Telegraph şirketine gönderilen bir telgrafa göre Yunanlıların 24 Temmuz Cumartesi günü şehre girdiği yazılmıştı. Bkz. "King Was Ready To Enter Adrianople", The Vancouver Sun, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1.

⁷⁷ "King Of Greece Enters Adrianople", The Bakersfield Californian, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 2; "Greeks Enter Adrianople", The Telegraph-Herald, 27 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1.

⁷⁸ "Turk Commander And Staff Captured", The Vancouver Sun, 28 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Turks Flee As Greeks Advance On Adrianople", The Spokesman=Review, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1; "Nationalist Colonel And His Entire Staff Captured By Greeks", Meriden Morning Record, 28 Temmuz 1920, s. 13.

⁷⁹ "Greeks Overwhelm Turks", The Gettysburg Times, 26 Temmuz 1920, s. 2; "Greece Gives Proof Of Her War Ability", Meriden Morning Record, 26 Temmuz 1920, s. 13; "War Ability Proved", The Montreal Gazette, 26 Temmuz 1920 Pazar, s. 1; "Turks Flee As Greeks Advance On Adrianople", The Spokesman=Review, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1.

⁸⁰ "Greeks Overwhelm Turks", The Gettysburg Times, 26 Temmuz 1920, s. 2; "Greece Gives Proof Of Her War Ability", Meriden Morning Record, 26 Temmuz 1920, nr. 178, s. 13; "War Ability Proved", The Montreal Gazette, 26 Temmuz 1920 Pazar, nr. 178, s. 1; "Turks Flee As Greeks Advance On Adrianople", The Spokesman=Review, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, nr. 73, s. 1.

⁸¹ "Three Armies Of Greeks Advance", The Spokesman=Review, 25 Temmuz 1920 Pazar, s. 3; "Greeks Move To Cut Off The Turk Nationalist's Forces", Prescott Journal Miner, 25 Temmuz 1920 Pazar, s. 1.

Cafer Tayyar Bey, emir komutasındaki kolordunun istediği savunmayı yapamaması karşısında birliklerini tekrar savunma düzenine getirmek için çabalamış ancak Havsa'ya bağlı Bostanlı köyünde esir düşmüştü⁸². Basın, onun Yunan ordusu tarafından esir edilmesini yakından takip etmişti. Yunanlı yetkililer, Cafer Tayyar Bey'in yakalanması ile ilgili ilk bilgiyi 26 Temmuz'da açıklamışlardı⁸³. Ancak onun yakalanmasından önce bu konuda doğruluğu olmayan birçok haber yayınlanmıştı. İlk rivayette Edirne işgal edildikten sonra Cafer Tayyar Bey Kırklareli yönüne geri çekilmişti⁸⁴. İkinci rivayete göre, Cafer Tayyar Bey, Yunanlılar Edirne'ye girdiğinde yakalanmıştı⁸⁵. Başka bir rivayete göre Macaristan dağlarına doğru firar etmişti⁸⁶. Diğer bir iddia ise tüm ekibi ile esir edilmişti. Gazetelere göre, Cafer Tayyar Bey ve tüm personeli esir alındığından ve bölgede başkaca bir Türk lider olmadığından Trakya'daki milliyetçi direniş sonlanmıştı⁸⁷. The Bakersfield Californian gazetesi ise Cafer Tayyar Bey'in 24 Temmuz Cumartesi günü Edirne'den kaçtığını, halkın Yunanlıları dostça karşıladığını ayrıca Piskopos Polikarpus'un Yunanlıların daha fazla savaşmadan şehre girmesini sağladığını ve Türklere ateşkes imzalatmak için çalıştığını yazmıştı⁸⁸.

Gazetelerin taraflı tutum ve yayınları işgal süresince devam etmişti. Yunan ordusunu destekleyen ve başarısını övgü ile karşılayan basın Trakya savunmasının baş aktörü Cafer Tayyar Bey hakkında asılsız birçok iddialarda bulunmuştu. Bazen yakalandığı, bazen kaçtığı yazılmış, bazen çete reisi olarak gösterilmişti. Yine böyle bir haberde Cafer Tayyar Bey'in Bulgaristan'ın başkenti Sofya'daki bankalara 1.000.000 \$ tutarında fon yatırdığı ve Edirne'den kaçarken benzin bidonlarının içine İngiliz ve Fransız banknotlarını doldurarak yanına aldığı ileri sürülmüştü⁸⁹. Oysa yukarıda bahsedildiği üzere kendisi, Yunanlılara esir düşmüştü.

Edirne'nin işgal edildiği gün Yunanistan Dışişleri Bakanı Nicholas Politis, The Associated Press'e Yunanistan'ın ekonomik özelemlerini, Balkan meselelerine karşı tutumunu ve Yunanistan tarafından devralınacak yeni topraklardaki politikasının nasıl olacağını anlatmıştı. O, Trakya'da askeri harekâtın bulundukları hafta içinde bitireceklerini ifade etmişti. Anadolu ve Trakya'da yeniden yapılanma çalışmalarına başlamanın Yunanistan'ın bir görevi olduğunu söyleyen Politis, bu bölgeleri yaşamaya uygun hale getirmeyi tasarladıklarını söylemişti. Bunun sadece Rumlar için değil Türkler ve diğer milletler içinde geçerli olduğunu belirtmiş, niyetlerinin bir intikam politikası değil herkes için ekonomik bir refah olduğunu beyan etmişti⁹⁰.

⁸² Cafer Tayyar Esir Edilmiş", Vakit, 30 Temmuz 1920 Salı, s. 1; "Yunan Tebliğlerine Nazaran Cafer Tayyar", İleri, 30 Temmuz 1920 Cuma, s. 1; "Cafer Tayyar", Dersaadet, 31 Temmuz 1920 Cumartesi, s. 3; "Trakya'da Vaziyet", Dersaadet, 4 Ağustos 1920 Çarşamba, s. 1; Çeşitli kaynakların verdikleri bilgilerden de anlaşılacağı üzere Cafer Tayyar Bey yaralı olarak Bostanlı köyüne ulaşmış ve 27 Temmuz tarihinde Yunan makamlarına teslim edilmişti. Daha sonra Yunan ordusunun 28. Alayı tarafından teslim alınarak Havsa'da bulunan İzmir Tümenine sonrasında da Edirne'deki Trakya İşgal Ordusu Kumandanlığına teslim edilmişti. Bkz. Veysi Akın, "Cafer Tayyar Paşa'nın Esir Alınışı ve Esaret Hayatı", İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri, sy. I, 1995, s. 34-35.

⁸³ "Capture Of Col. Toyar Confirmed", Lewiston Evening Journal, 29 Temmuz 1920, s. 1; "Confirm Red Chief's Capture", The Portsmouth Daily Times, 29 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "Turkish Nationalist Leader Is Captured", The Deseret News, 29 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1.

⁸⁴ "Greeks Occupy City; Press On Adrianople Falls, Turkish Forces Reported In Full Retreat", The Gettysburg Times, 26 Temmuz 1920, s. 1; "Turks Retreating From Adrianople", The Montreal Gazette, 26 Temmuz 1920 Pazar, s. 1; "Adrianople Occupied By The Greek Forces", The Toronto World, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, "Turks Flee As Greeks Advance On Adrianople", The Spokesman=Review, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1.

⁸⁵ "Greeks Capture Turkish Leader", Berkeley Daily Gazette, 28 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Greek Troops Police Thrace Despite Heat", The Deseret News, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

⁸⁶ "Greeks Enter Adrianople", The Telegraph-Herald, 27 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1.

⁸⁷ "Turk Commander And Staff Captured", The Vancouver Sun, 28 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Nationalist Colonel And His Entire Staff Captured By Greeks", Meriden Morning Record, 28 Temmuz 1920, s. 13; "Turk Commander Taken Captive", The Morning Leader, 28 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Noted Turk Red Leader Is Captured", The Portsmouth Daily Times, 28 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1.

⁸⁸ "King Of Greece Enters Adrianople", The Bakersfield Californian, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 2.

⁸⁹ "Greek Operations Against Turkey Successful Because Of Their Rapidity", Meriden Morning Record, 29 Temmuz 1920, s. 8; "Greek Troops Police Thrace Despite Heat", The Deseret News, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

⁹⁰ "Greece's Trials and Plans Told By Minister Of Foreign Affairs, The Bakersfield Californian, 28 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 2; "Greek Economic Aspirations Told", The Spokesman=Review, 28 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 5; "Politis Tells Greece's Aims", The Evening Tribune, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

Konuşmasına devam eden Politis, Türklerin uzun zamandır paşalar tarafından sömürüldüğünü, onların dinine dokunulmadığı sürece yönetmeleri en kolay insanlar olduğunu söylemişti. O, amaçlarını camilerin bakımına yardımcı olmak olarak açıklamıştı. Bu konuda çok dikkatli olduklarını, tarihi binalara zarar vermeden Edirne'yi almak istediklerini ifade etmişti. Ayrıca İzmir'de kurdukları üniversitede bir İslam Kürsüsü oluşturduklarını bunun aynısını Atina'da yapacaklarını ve Türk okulları için gerekli çabayı göstereceklerini vadetmişti⁹¹.

Politis, Türklere ve Müslümanlara yönelik bu iyimser söylemlerinin yanı sıra uluslararası ilişkilerle ilgili tahminlerinden bahsetmişti. O, Rusya'nın Avrupa ile ilişkilerini sürdürmek istediğini, muhtemelen daha sonra İstanbul'a yönelik eski iddialarını yeniden gündeme getireceğini söylemiş ve Rusya'nın Türkiye'den çok daha tehlikeli olduğunu, bir sonraki büyük savaşın Rusya'nın Avrupa'da Slav hâkimiyeti kurma girişiminden kaynaklanacağını iddia etmişti⁹².

Politis'in Yunanistan'ın Balkanlardaki dış politikası ile ilgili düşünceleri, Türklere karşı başlattıkları silahlı mücadeleye nazaran daha barışçı idi. Balkanlar'da yeni bir savaş çıkarsa Yunanistan'ın bu savaşın dışında kalacağını, Yunanistan'ın Yugoslavya veya Romanya ile antlaşma yaptığını söylemenin yanlış olduğunu, amaçlarının Yunanistan'ı yabancı bir hâkimiyetten korumak olduğunu söylemişti. Yunanistan iç politikası ile yaptığı değerlendirmede ise Kral Konstantin'in dönüşünün imkânsız olduğunu, Venizelos'un bir diktatör olmadığını, son iki yıldır ülkeden ayrı olduğunu, 1920 yılı Ekim ayında parlamento seçimlerinin yapılacağını söylemişti⁹³.

Basına göre, Yunanistan'ın genişleme çalışmasını Fransızlar desteklemiyordu. Çünkü Fransa, İngilizler tarafından desteklenen Yunanistan'ın doğuda genişlemesine dostane gözle bakmıyordu⁹⁴. Zaman zaman her iki tarafın karşı karşıya gelmesine neden olan bazı olaylar cereyan etmişti. Bunlardan birisi Trakya harekâtından beş gün önce gerçekleşmişti. Edirne yakınlarında konuşlanan Yunan topçu birlikleri İstanbul'dan Bükreş'e giden bir Fransız uçağına ateş açarak uçağın hasar almasına neden olmuş ve uçak, Edirne yakınlarına iniş yapmak mecburiyetinde kalmıştı. Uçağın pilotu, Fransız General Malleterre'nin oğlu Teğmen Malleterre idi. Uçakta İngiliz vatandaşı olan Levant Trading Şirketinin yöneticisi J.H. Macbuffin'de yolcu olarak bulunuyordu. Bununla birlikte iki Fransız teknisyen vardı. Yolcular, kısa bir süre esir tutulmuştu. Uçak, Fransız Hükûmetinin Bükreş ile kurduğu normal yolcu hattında uçuyordu. Amerikan basını bu olaydan sonra ortaya ilginç bir iddia atmıştı. Buna göre bu uçak olayından sonra son zamanlarda Trakya'da Fransızlar ile sürtüşmeler yaşayan Yunanlılar, Fransızların Albay Cafer Tayyar Bey'in milliyetçi güçlerine bilgi sağladığı suçlaması ile Fransızlardan açıklama talep etmişti⁹⁵.

Fransız uçağının düşürüldüğü iddialarından başka Spokane Daily Chronicle gazetesi, 18 Temmuz Pazar günü bir Bulgar uçağının düşürüldüğünü, yakalanan uçağın pilotunun Edirne'de bulunan Albay Cafer Tayyar Bey'e yardım için uçtuğunu itiraf ettiğini neşretmişti. Başka bir iddia ise Bulgarların Yunanlılara saldırdığı ile ilgili idi ama bu iddialar doğrulanmamıştı⁹⁶.

Trakya'nın tamamen Yunanistan egemenliğine geçmesinden sonra Amerikan basını Yunan ordusundan övgü ile söz etmişti. 27 Temmuz tarihli Atina kaynaklarına dayandırılan haberlere göre, Trakya harekâtı nispeten kansız bir şekilde neticelenmişti. Türkler ve Rumların yüz kadar kaybının olduğu anlaşılmıştı. Anadolu'daki kaybın bin civarında olduğu tahmin edilmişti. Yunan ordusunun

⁹¹ "Grecian Aims Toward Turks Are Explained", The Deseret News, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

⁹² "Grecian Aims Toward Turks Are Explained", The Deseret News, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1; "Politis Tells Greece's Aims", The Evening Tribune, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

⁹³ "Politis Tells Greece's Aims", The Evening Tribune, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

⁹⁴ "Greeks Overwhelm Turks", The Gettysburg Times, 26 Temmuz 1920, s. 2; "Greeks Occupy City; Press On Adrianople Falls, Turkish Forces Reported In Full Retreat", The Gettysburg Times, 26 Temmuz 1920, s. 1; "Greece Gives Proof Of Her War Ability", Meriden Morning Record, 26 Temmuz 1920, s. 13; "War Ability Proved", The Montreal Gazette, 26 Temmuz 1920 Pazar, s. 1; "Turks Flee As Greeks Advance On Adrianople", The Spokesman=Review, 26 Temmuz 1920 Pazartesi, s. 1.

⁹⁵ "Franco-Greeks Clashes", Meriden Morning Record, 20 Temmuz 1920, s. 3; "Greeks In Turks Battle", The Portsmouth Daily Times, 20 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

⁹⁶ "Greeks Fight Turkish Army; Plane Shot Down", Spokane Daily Chronicle, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 2.

başarısının arkasındaki sırrın hızlı olması ve kalabalık güçlerle doğru zamanda doğru yerde olmalarından kaynaklandığı değerlendirilmiştir.⁹⁷

Gazetelere göre Yunan ordusunun Trakya'daki kuvvetleri, harekâtla birlikte 50.000'e, Anadolu'daki kuvvetleri ise 90.000'e ulaşmıştı. Anadolu'daki kuvvetleri daha donanımlı ve deneyimli askerlerden meydana gelmişti⁹⁸.

Kanada basınından The Ottawa Evening Citizen gazetesi, Yunan ordusunun askeri hareketini özetleyen bir haber yayınlamıştı. 27 Temmuz tarihli haberinde Cafer Tayyar Bey'in kuvvetlerine karşı yürütülen beş günlük operasyonun fiilen sona erdiğini, harekâtın belirlenen takvime göre yürütüldüğünü, üç yerde başlayan operasyon sonucu Yunan birliklerinin doğru zamanda güçlerini birleştirdiğini ve Türkleri yendiğini, bu durum karşısında Türklerin panik içinde silahlarını ve mühimmatlarını geride bırakıp kaçtıklarını yazmıştı⁹⁹.

The Border Cities gazetesi, bir taraftan Trakya harekâtı ile ilgili haberleri servis ederken diğer taraftan aynı haberlerin içinde İstanbul hükûmetinde görev yapan Şeyhülislam Dürriyade Abdullah Efendi'nin Sevr Barış Antlaşmasını onaylamak istemediğinden görevinden istifa ettiğini, diğer kabine üyelerinin de istifa etmelerinin beklendiğini, Damat Ferit Paşa'nın ne pahasına olursa olsun antlaşmayı imzalamaya kararlı olduğunu yazmıştı¹⁰⁰. Gazete, bu yazıları yayınladıktan birkaç gün sonra Osmanlı Padişahı barış antlaşması şartlarının kabulü veya reddi hakkında 22 Temmuz 1920'de Yıldız Sarayında bu konudaki ikinci saltanat şûrasını toplamıştı. Antlaşma şartlarını kabul edenlerin ayağa kalkmaları istenmişti. Topçu Ferikî Rıza Paşa hariç herkes ayağa kalkmıştı¹⁰¹. Bu şûrada Damat Ferit Paşa antlaşmanın imzalanması gerektiği konusunda bir konuşma yapmıştı¹⁰². Damat Ferit Paşa, antlaşmanın şûrada kabul edilmesinden sonra kendisine daha yakın kişilerden oluşan bir kabine kurmuştu¹⁰³. Bu kabinede The Border Cities gazetesinin antlaşmayı onaylamak istemediğinden istifa ettiği söylenen Şeyhülislam Dürriyade Abdullah Efendi yer almamıştı¹⁰⁴.

Basın, Yunan ordusunun Doğu Trakya'ya askeri harekât başlatmasından bir gün sonra Türkiye'nin barış antlaşmasını imzalamaya karar verdiğini ve bunu resmi olarak ilan ettiğini yazmıştı¹⁰⁵. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere Yıldız Sarayında toplanan saltanat şûrası antlaşmanın onaylanmasını kabul etmişti. Osmanlı Devleti'nin barış antlaşmasını imzalamaya yönelik tehditlerin Trakya harekâtının başladığı tarihe gelmesi oldukça manidardır. Trakya harekâtını Yunanlıların bu tarihte yapması, apaçık bir şekilde İstanbul'a yönelik bir tehditti. Trakya, İstanbul'un güvenliği için son derece önemli bir

⁹⁷ "Greek Operations Against Turkey Successful Because Of Their Rapidity", Meriden Morning Record, 29 Temmuz 1920, s. 8; "Morale Of Turks Breaks", The Ottawa Evening Citizen, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 2; "Greek Losses Slight In Thrace Campaign", Providence News, 29 Temmuz 1920 Perşembe, s. 3; "Greek Forces Successful", The Spokesman=Review, 29 Temmuz 1920 Perşembe, s. 2; "Greek Troops Police Thrace Despite Heat", The Deseret News, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

⁹⁸ "Greek Operations Against Turkey Successful Because Of Their Rapidity", Meriden Morning Record, 29 Temmuz 1920, s. 8; "Morale Of Turks Breaks", The Ottawa Evening Citizen, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 2; "Greek Losses Slight In Thrace Campaign", Providence News, 29 Temmuz 1920 Perşembe, s. 3; "Greek Forces Successful", The Spokesman=Review, 29 Temmuz 1920 Perşembe, s. 2.

⁹⁹ "Turks Abandoned Arms In Flight From Adrianople", The Ottawa Evening Citizen, 27 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

¹⁰⁰ "Greece-Turk Clash Cuts Rail Routes", The Border Cities, 20 Temmuz 1920 Salı, s. 1.

¹⁰¹ Tansel, a.g.e. c. III, s. 156.

¹⁰² Sina Akşin, İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele-İç Savaş ve Sevr'de Ölüm, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, c. III, İstanbul 2017, bs., IV, s. 185.

¹⁰³ a.g.e., s. 201.

¹⁰⁴ İhsan Güneş, Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Hükümetler-Programları ve Meclisteki Yankıları (1908-1923), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012 İstanbul, s. 260.

¹⁰⁵ "Last Minute News", The Bakersfield Californian, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Turkey Has Decided To Sign Peace Treaty", The Calgary Daily Herald, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Turks Decide To Sign Peace Treaty", Ellensburg Daily Record, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Turkey Decides To Sign", Lawrence Journal-World, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Turkey Decides To Sign Treaty", The Lewiston Daily Sun, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1; "Turkey Decides To Sign Treaty", The Lewiston Evening Journal, 21 Temmuz 1920, s. 1; "Turkey Decides To Sign Peace Treaty", The Owosso Argus: Press, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Greeks In Turks Battle", The Portsmouth Daily Times, 21/23 Temmuz 1920 Çarşamba/Cuma, s. 1; "Turks To Sign Peace Treaty; Discover Plot", Spokane Daily Chronicle, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1; "Peace Officially Signed By Turkey", The Border Cities, 21 Temmuz 1920 Çarşamba, s. 1.

konuma sahipti. Yunanlılar, bu harekât sonucunda Silivri'yi dahi işgal etmiş Büyükçekmece sınırına kadar gelmişti.

The Lewiston Daily Sun gazetesi de benzer bir konu üzerine durarak Trakya harekâtının ikinci gününde Türkiye'nin barış antlaşmasını imzalamaya kararı aldığını bildirmiş, Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın da yeni bir barış heyeti belirlediğini, bu heyetin delegelerinin Gülcemal vapuru ile İstanbul'dan Paris'e gideceğini yazmıştı. Sadrazamın heyete eşlik etmesinden dolayı yerine Dâhiliye Nazırı Reşit Bey'in vekâlet edeceği duyurulmuştu. Gazeteye göre imza kararı padişah ve birçok üst düzey yöneticinin bulunduğu bir konsey toplantısından sonra alınmıştı. Bu toplantı sırasında Reşit Bey'den gelen bir telgraf okunmuş, Türkiye'nin 27 Temmuz'a kadar barış antlaşmasını imzalamayı reddetmesi halinde şüphesiz ağır cezalara çarptırılacağı vurgulanarak zaman kaybedilmeden imzalanması uyarısında bulunmuştu¹⁰⁶. The Lewiston Daily Sun gazetesinin Reşit Bey tarafından toplantıya gönderildiği söylenen telgraf, 19 Temmuz'da İstanbul'a ulaşmıştı. Reşit Bey burada Spa Konferansı'ndan dönen önemli bir zat ile görüşüğünü, bu zatın antlaşmanın imzalanmaması durumunda İstanbul'un Türklerden alınacağını söylediğini ifade etmişti¹⁰⁷. Yine aynı gazetenin 27 Temmuz'a kadar barış antlaşmasının imzalanmasının reddi halinde ağır cezalara çarptırılacağı ifadesi doğru idi. Buna göre, Osmanlı Devleti'ne 27 Temmuz akşamına kadar zaman tanınmıştı. Bu tehditvari ifadelerin son satırlarında şöyle yazmakta idi: *“Eğer hükûmet-i osmaniye muahedeyi imzadan istinkaf eder ve hatta badel-imza Anadolu'da nüfusunu iade ve muahedenin icrasını temin etmek hususunda gayr-i muktedir bulunursa Müttefikler muahedenin mevaddına imtisalen bu kararı tekrar tetkik ve bu defa Türkleri ebediyyen Avrupa'dan tard eylemek vaziyetine girebileceklerdir”*¹⁰⁸. Kısacası Türkler, eğer barış antlaşmasını imzalamazlar ise İstanbul da ellerinden alınacaktı.

Sonuç

Görüldüğü üzere Amerikan ve Kanada basını Yunan ordusunun Doğu Trakya işgaline karşı son derece ilgili göstermiştir. Wilson ilkelerinin 12. maddesinde Türk olmayan unsurlara vaat edilen bağımsızlık vurgusu basının Osmanlı Devleti'nde yaşanan gelişmelere olan ilgisini arttırmıştır. Bu konuda birçok haber yayınlanmıştır. Ancak basın tarafsız kalmayı başaramamıştır. Hiç şüphe yok ki yapılan haberler, Yunanistan gözünden bakılarak yapılmıştır. Bu perspektif ister istemez bazı gerçeklerin göz ardı edilmesine neden olmuştur. Yunan ordusunun başarısı takdir edilmiştir. Türklerin acıları görmezden gelinmiş, hiçbir şekilde hak ve hukukları gündeme getirilmemiştir.

Üstelik, asılsız haberler ile okuyucunun zihni bulandırılmıştır. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'in esir edilmesi hadisesinde Kolordu Kumandanı bazı haberlerde kaçmış, bazı haberlerde yüklü miktarda para ile yakalanmış, bazı haberlerde Bulgaristan bankasına birçok para yatırdığı iddia edilerek Türk kumandanı aleyhine birçok haber yayınlanmıştır. Açıkçası bunlar, Yunan işgaline zemin hazırlamak için yapılmış propaganda yayınlarından başka bir şey değildir.

Edirne'nin işgalinde Türklerin camiler üzerine silah koyarak savaştığı, Yunanlıların ise bunlara zarar vermeden şehre dâhil olmaya çalıştığı yönünde haberler görülmüştür. Kuşkusuz, bu gerçek dışı yayınlar ile Yunanlıların hoşgörüsü ön plana çıkartılırken Türklerin ise kendi maneviyatına zarar verecek kadar etik dışı bir savaş verdikleri düşüncesini empoze etmek ve Yunan işgalini kamuoyunda meşrulaştırmak gayesi vardı.

Sonuç olarak Amerikan ve Kanada basını, taraflı yayınlar ile Yunanistan lehine görüntü vermiştir. Her şeye rağmen bu tarihi anlara tanıklık etmesi ve bu harekâta dair gün gün haberler yayınlanmış olması son derece önemlidir.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi (BOA)

Bab-ı Ali Evrak Odası (BEO)

Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Asayiş Evrakı (DH.EUM.AYŞ)

Dahiliye Nezareti İdare-i Umumiye Evrakı (DH.İ.UM)

¹⁰⁶ “Turkey Decides To Sign Treaty”, The Lewiston Daily Sun, 22 Temmuz 1920 Perşembe, s. 1.

¹⁰⁷ Akşin, a.g.e., c. III, s. 179.

¹⁰⁸ Tansel, a.g.e., c. III, s. 155.

Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Kalem-i Hususi (DH.EUM.KLH)

Meclis-i Vükela Mazbataları (MV)

Ankara Üniversitesi İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİTEA)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Sayısal Arşiv ve e-Kaynaklar (İBBAKSA)

Sürelî Yayınlar

Amerika ve Kanada Basını

Berkeley Daily Gazette

Ellensburg Daily Record

Meriden Morning Record

Lawrence Journal-World

Lewiston Evening Journal

Prescott Journal Miner

Providence News

Spokane Daily Chronicle

The Bakersfield Californian

The Border Cities

The Deseret News

The Evening Tribune

The Gazette Times

The Gettysburg Times

The Lewiston Daily Sun

The Meriden Daily Journal

The Middletown News-Signal

The Nevada Daily Mail

The Owosso Argus: Press

The Pittsburg Press

The Portsmouth Daily Times

The Rochester Sentinel

The Spokesman=Review

The Telegraph-Herald

Providence News

Kanada Basını

The Calgary Daily Herald

The Vancouver Sun

The Ottawa Evening Citizen

The Toronto World

The Montreal Gazette

The Morning Leader

Türk Basını

Akşam

Alemdar

Dersaadet

İkdam

İleri

Muvakkit

Vakit

Yenigün

Araştırma ve İnceleme Eserler

AKIN, Veysi, "Cafer Tayyar Paşa'nın Esir Alınışı ve Esaret Hayatı", İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri, sy, I, 1995, ss. 31-38.

AKŞİN, Sina, İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele-III-İç Savaş ve Sevr'de Ölüm, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, c. IV Basım İstanbul 2017.

BIYIKLIOĞLU, Tevfik Trakya'da Milli Mücadele, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, c. I, 3. Türk Tarih Kurumu Basımevi, bs., 3, Ankara 1992.

DOĞRUÖZ, Türkan, Milli Mücadelede Kırklareli, Kırklareli Belediyesi Kültür Yayınları, Kırklareli 2007.

GÖRGÜLÜ, İsmet, On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922 Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, bs., 2, Ankara 2014.

- GÜNER, Zekai, Trakya Paşaeli Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetinin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1 Aralık 1918-13 Mayıs 1920), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1998.
- GÜNEŞ, İhsan, Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Hükümetler-Programları ve Meclisteki Yankıları (1908-1923), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012 İstanbul.
- Harp Tarihi Vesikaları Dergisi (HTVD), Yıl:7, sy. 24, Belge Nr, 605, 606, 607,608,609, 610, 630, Haziran 1958 Ankara.
- HELMREICH, Paul C. Sevr Entrikaları, Çev: Şerif Erol İstanbul 1996.
- KAMİL, İbrahim, Bulgaristan Diplomatik Belgelerine Göre Anadolu'da ve Trakya'da Milli Mücadele (1919-1922), Nobel Yayınları, Ankara 2020.
- MACMILLAN Margaret, Paris Barış Konferansı 1919, Çev: Belkıs Dişbudak, Ankara 2004.
- MERAY, Seha L., Osman Olcay, Osmanlı İmparatorluğunun Çöküş Belgeleri Sevr Antlaşması Mondros Bırakışması İlgili Belgeler, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2020.
- ÖĞRETEN, Ceyhun "Amerikan Basınında Türk Millî Mücadelesi 19 Mayıs 1919-23 Nisan 1920", Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi", sy. 35, ss. 165-204.
- ÖZCAN, Ufuk "Wilson Prensipleri Üzerine", İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, c. 2, sy. 4, ss. 37-48.
- ÖZDEMİR, Mustafa Burak, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Taksim Projesi: San-Remo Konferansı (18-26 Nisan 1920)", T.C. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2018.
- ÖZKAN, Kenan, "Yunan İşgali Sonrasında Doğu Trakya'dan Bulgaristan'a İltica Hareketi", Belleten, Türk Tarih Kurumu, c. LXXXVII, sy. 309, ss. 635-684.
- TANSEL, Selahattin, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar III, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2019.
- YAVUZ, Resul, "Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan Sevr Barış Antlaşmasına Giden Süreçte Türk Diplomasisi", T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir 2016.